

TURYŚCI W ZAMKU KÓRNICKIM*

O randze turystycznej Zamku w Kórniku świadczą tłumy zwiedzających oblegające go o różnych porach roku. Skąd przyjeżdżają turyści? Kim są? Jak oceniają Zamek? Te, i wiele innych pytań postawiła sobie Autorka opracowania. Podstawę podjętych badań stanowiły:

- sprawozdania ze sprzedaży biletów w latach 1975-1991;
- rachunki za opłaty na parkingu z okresu od maja do sierpnia 1992 r.;
- księgi pamiątkowe z lat 1988-1991;
- badania sondażowo-ankietowe.

Badania ankietowe przeprowadzono w okresach: 17-28 czerwca, 14-19 lipca, 15-19 września 1992 r. Terminy te zostały wybrane celowo. Można było bowiem stawiać pytania wycieczkom szkolnym przyjeżdżającym do Zamku (w czerwcu i we wrześniu), osobom bawiącym w Poznaniu z racji Międzynarodowych Targów Poznańskich (w czerwcu) oraz wczasowiczom przebywającym na wakacjach (w lipcu). Ankietowano co trzeciego turystę indywidualnego i, w miarę możliwości, każdą grupę wycieczkową. Łącznie objęto badaniami 4431 turystów (753 osoby zwiedzające Zamek indywidualnie i 3678 uczestników wycieczek zbiorowych).

Pośród ankietowanych turystów 616 osób – 14,6% wszystkich badanych – przyjechało do Kórnika tylko po to, aby zobaczyć Zamek i jego otoczenie. Dla pozostałych osób Kórnik był jedynie miejscem etapowym, głównie z okazji zwiedzania Poznania, Rogalina, Puszczykowa, Zaniemyśla, Błażejówka, Środy i Śremu. Trasy wielu wycieczek obejmowały miejscowości leżące na Szlaku Piastowskim – Giecz, Swarzędz, Ostrów Lednicki, Gniezno, Trzemeszno, Biskupin, Żnin, Inowrocław. Turyści (głównie cudzoziemcy) deklarowali także, iż goszczą w Kórniku przy okazji wycieczek krajoznawczych do Gdańska, Zamościa, Oświęcimia, Krakowa, Zakopanego lub w Sudety.

Wycieczki zbiorowe preferowały miejscowości położone w niewielkiej odległości od Kórnika (Poznań, Rogalin, Puszczykowo, Iwno, Miłosław i in.). Powodem był niewątpliwie napięty program wycieczek i związany z tym brak czasu na dalekie przejazdy. Turyści indywidualni częściej zwiedzali miejscowości położone dalej (Kalisz, Biskupin, Toruń i in.).

Interesującym i niezanotowanym w literaturze przedmiotu zjawiskiem jest turystyka towarzysząca wyjazdom służbowym. Autorce niniejszej pracy udało się uchwycić i wyodrębnić ten fakt z całości ruchu turystycznego. O znaczeniu tej grupy turystów świadczy uwzględnienie jej w planach dyrekcji Zamku, jako odbiorców nowych ekspozycji.

* Skróć pracy magisterskiej J. Tyszkiewicz-Pietrzak: *Funkcja turystyczna Zamku w Kórniku*. Katedra Geografii Miast i Turyzmu Uniwersytetu Łódzkiego. 1993.

ATRAKCYJNOŚĆ OBIEKTÓW ZAMKOWYCH DLA TURYSTÓW

Walory zbiorów muzealnych i bibliotecznych w Zamku oraz Arboretum przyciągają zwiedzających do Kórnika. Badania ankietowe pozwoliły zapoznać się z opiniami turystów na temat ich atrakcyjności. Umożliwiło to stworzenie klasyfikacji popularności tych obiektów (tabela 1).

Tabela 1

Atrakcyjność obiektów zamkowych w opiniach turystów

Obiekty	Klasy atrakcyjności			Brak odpowiedzi		Odpowiedzi ogółem	
	I	II	III	liczba ankiet.	% ankiet.	liczba ankiet.	% ankiet.
	% ankietowanych						
turyści indywidualni (liczba osób)							
Zamek	35,4	5,4	0,7	411	58,5	753	100
Arboretum	8,9	34,9	0,7	418	56,5	753	100
Wozownia	1,9	2,6	21,0	561	74,5	753	100
turyści zbiorowi (liczba grup)							
Zamek	59,6	1,8	0,0	42	38,6	109	100
Arboretum	7,3	46,8	0,9	49	45,0	109	100
Wozownia	0,9	8,3	20,2	77	70,6	109	100

Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

I – najbardziej atrakcyjne, II – mniej atrakcyjne, III – najmniej atrakcyjne

Wśród turystów indywidualnych i zbiorowych największym powodzeniem cieszyło się Muzeum zamkowe. Swoją wybiórczość uzasadniali oni najczęściej unikalnością eksponatów (25,6% turystów indywidualnych i 22% grupowych) oraz ich różnorodnością (odpowiednio 19,6% i 16,5%). Wielu zwiedzających wskazywało na bardzo dobre utrzymanie i zachowanie Muzeum. Warto dodać, że ani jedna osoba nie uznała Zamku za nieciekawą. Tylko 6,4% turystów indywidualnych i 0,9% turystów zbiorowych określiło go jako średnio ciekawą. Oceny takie tłumaczono faktem nie pokazywania wszystkich cennych eksponatów, w których posiadaniu jest Muzeum.

Niewielki odsetek opinii o wyjątkowej atrakcyjności Arboretum spowodowany był tym, że ponad 50% turystów indywidualnych i ponad 40% zbiorowych w ogóle go nie zwiedzało. Wśród pozostałych osób zainteresowanie parkiem uzasadniane było egzotyką i unikalnością roślin (56,1% odpowiedzi wśród turystów indywidualnych i 71,8% – zbiorowych). Najmniej popularnością cieszyła się Wozownia. Zwiedziło ją tylko 25,4% turystów indywidualnych i 29,4% zbiorowych. Wszyscy ubolewali nad zbyt małą liczbą eksponatów. Za zaletę uznawano natomiast historyczną wartość powozów.

LICZEBNOŚĆ I DYNAMIKA RUCHU TURYSTYCZNEGO

Dla określenia wielkości i dynamiki ruchu turystycznego w Kórniku Autorka przeprowadziła:

- analizę roczną przyjazdów w latach 1975-1991;
- analizę miesięcznego rozkładu przyjazdów w latach 1982-1991.

Dane liczbowe stanowią materiał wyjściowy dla poznania sezonowości i natężenia tego ruchu. Badania ankietowe umożliwiają zobrazowanie takich zjawisk, jak cel, forma przyjazdu oraz środki komunikacji.

Pierwszy badany okres to druga połowa lat siedemdziesiątych. Elementem znamienym jest fakt rocznego przekraczania w tym czasie wielkości ruchu turystycznego przyjętej jako średnia dla lat 1975-1991 (171 327 osób). W 1977 r. wystąpiła maksymalna liczba odwiedzin w Muzeum (tabela 2). Przekraczała ona aż o 1/4 drugą w kolejności najwyższą liczbę osób zanotowaną w 1979 r. Zjawisko to jest trudne do wytłumaczenia. Przyczyną może być uspokojenie się sytuacji społeczno-politycznej po roku 1976 lub inne czynniki. Dokładne ich zbadanie nie jest możliwe, ze względu na brak danych o strukturze ruchu turystycznego z tego roku.

Drugi okres przypada na pierwszą połowę lat osiemdziesiątych. Zanotowano wówczas gwałtowny spadek liczby przyjazdów do Muzeum. Absolutne minimum wystąpiło w roku 1982 r. (103 556 os.). Wtedy to przyjechało do Zamku najmniej turystów zagranicznych – stanowili oni zaledwie 1,4% całego ruchu (tabela 3). W następnych latach liczba turystów zwiększała się, lecz wartość zbliżoną do średniej osiągnęła dopiero w 1985 r. Sytuacja ta spowodowana była napiętymi stosunkami wewnętrznymi w kraju oraz wprowadzeniem stanu wojennego.

Charakterystyczną cechą trzeciego okresu, przypadającego na drugą połowę lat osiemdziesiątych, jest ustabilizowanie się wielkości ruchu turystycznego. Jego wartości przekraczały nieco ogólną średnią liczbę odwiedzin. Udział turystów zagranicznych wzrósł wówczas do 6% w 1986 r. i do 12% w 1989 r. Sytuacji tej sprzyjała liberalizacja, w porównaniu z poprzednim okresem, formalności przy przekraczaniu granicy.

Czwarty okres przypada na początek lat 90-tych, kiedy to zanotowano gwałtowny spadek wielkości ruchu turystycznego. Oczywistym wydaje się powiązanie tego faktu ze zmianami ustrojowymi w Polsce, pogorszeniem się stopy życiowej ludności oraz wzrostem kosztów przejazdów i wypoczynku. Okres ten cechuje wysoki udział cudzoziemców w ruchu turystycznym (10% w 1988 r., a dwa lata później ponad 14%).

Analiza dynamiki ruchu turystycznego oparta została o średnią wartość ruchu turystycznego (171 327 osób), którą uznano za 100% (tabela 2). Najbardziej zbliżone do tej wielkości były lata 1980 i 1985. Maksymalny ruch, czyli o 66% większy od średniej, wystąpił w 1977 r. Dość dużą frekwencję (124,4%) posiadał też rok 1979. Lata 1980-84 i 1990-91 charakteryzowały się 40% – 10% spadkiem wielkości ruchu turystycznego w stosunku do średniej. Było to wynikiem mniejszego udziału Polaków w ruchu turystycznym.

Dynamika zagranicznego ruchu turystycznego rozpatrywana jest w odniesieniu do lat 1982-1991. Minimalną wartość (12,1% średniej obliczonej na 12 343 osoby) osiągnął on w 1982 r. W roku następnym liczba ta podwoiła się, a w 1984 r. była czterokrotnie większa (83%). Duży wzrost zagranicznego ruchu turystycznego zanotowano w latach 1986-1989, w ciągu tego okresu liczba cudzoziemców przyjeżdżających do Zamku osiągnęła 177%. Od 1987 r. liczba obcokrajowców przyjeżdżających do Muzeum jest wyższa od średniej.

Poza wymienionymi wyżej przyczynami politycznymi, na wielkość ruchu turystycznego ma wpływ położenie Kórnika w pobliżu Poznania. Liczba turystów odwiedzających Muzeum uzależniona jest od liczby gości przyjeżdżających do stolicy Wielkopolski, np. w okresie trwania Międzynarodowych Targów Poznańskich. Dodatkowym czynnikiem jest usytuowanie miasteczka w pobliżu wielu regionów turystycznych i turystyczno-krajoznawczych kraju: Wielkopolskiego Parku Narodowego, obornicko-wągrowieckiego, kruszwicko-gnieźnieńskiego oraz łagowskiego i zbąszyńskiego. Należy również podkreślić, że w wielkości ruchu turystycznego do Kórnika ogromny udział miały wycieczki szkolne i kolonijne.

Tabela 2

Wielkość i dynamika ruchu turystycznego w Zamku

Rok	Ogółem		Turyści krajowi		Turyści zagraniczni	
	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
1975	202 222	118	x	x	x	x
1976	186 142	108,6	x	x	x	x
1977	285 072	166,4	x	x	x	x
1978	187 223	109,3	x	x	x	x
1979	213 121	124,4	x	x	x	x
1980	167 292	97,6	x	x	x	x
1981	122 402	71,4	x	x	x	x
1982	103 556	60,4	101 856	71,1	1 500	12,1
1983	131 361	76,7	128 761	89,8	2 600	21,1
1984	157 361	91,8	147 061	102,6	10 300	83,4
1985	173 586	101,3	163 880	114,4	9 706	78,6
1986	183 927	107,3	172 822	120,6	11 105	90,0
1987	186 286	108,7	173 083	120,8	13 203	107
1988	186 059	108,6	165 705	115,6	20 354	164,9
1989	182 731	106,7	160 867	112,2	21 864	177,1
1990	127 089	74,2	108 789	75,1	18 300	148,3
1991	122 702	71,6	110 248	76,9	14 500	117,5
Średnia:	171 327	100,0	143 307	100,0	121 343	100,0

Opracowanie własne na podstawie sprawozdań kasowych z lat 1975-1991

x – brak danych

Tabela 3

Turyści krajowi i zagraniczni w Zamku w latach 1982-1991

Rok	Ogółem	turyści krajowi		turyści zagraniczni		bilety ulgowe		bilety normalne		% biletów bezpł.
		liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	
1982	103 365	101 856	98,6	1 500	1,4	67 503	65,3	33 003	31,9	2,8
1983	131 361	128 761	98,0	2 600	2,0	84 044	64,0	45 967	35	1,0
1984	157 361	147 061	93,5	10 300	6,5	106 152	67,5	48 333	30,7	1,8
1985	173 586	163 880	94,4	9 706	5,6	118 264	68,1	53 902	30	1,9
1986	183 927	172 822	94	11 105	6,0	126 761	68,9	54 636	29,7	1,4

Rok	Ogółem	turyści krajowi		turyści zagraniczni		bilety ulgowe		bilety normalne		% biletów bezpł.
		liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	
1987	186 286	173 083	92,9	13 203	7,1	128 545	69,0	55 581	29,8	1,2
1988	186 059	165 705	89,1	20 354	10,9	126 160	67,8	57 579	30,9	1,3
1989	182 731	160 867	88,0	21 864	12,0	132 345	72,4	47 906	26,2	1,4
1990	127 089	108 789	85,6	18 300	14,4	93 676	73,7	31 933	25,1	1,2
1991	124 748	110 284	88,4	14 500	11,6	89 254	71,5	34 514	27,7	0,8

Opracowanie własne na podstawie sprawozdań kasowych z lat 1982-1991

SEZONOWOŚĆ I NATĘŻENIE RUCHU TURYSTYCZNEGO

Sezonowość ruchu turystycznego jest bardzo ważnym aspektem w określaniu funkcji turystycznej obiektu. Można ją rozpatrywać w rozkładzie miesięcznym i tygodniowym. W tym ostatnim przypadku uwzględniany jest wypoczynek weekendowy, tzw. świąteczny. Tygodniowy rozkład ruchu turystycznego w Kórniku zarejestrowano posługując się rachunkami z parkingu przyzamkowego w okresie od maja do czerwca 1992 r. Taka forma badań pozwoliła objąć nimi znaczną liczbę turystów przyjeżdżających do Zamku. W poniedziałki Muzeum jest nieczynne, w związku z tym ruch turystyczny do Kórnika jest minimalny. W tym dniu parking przyzamkowy funkcjonuje na zasadzie postoju niestrzeżonego i jest bezpłatny. Skutkiem tego jest brak danych o liczbie zatrzymujących się tam pojazdów (tabela 4).

W całym badanym okresie zaznaczał się wzrost przyjazdów w niedziele i święta. Maksimum zatrzymujących się pojazdów (145 w ciągu dnia) wystąpiło 3 maja. Ruch turystyczny w ciągu tygodnia, w porównaniu z dniami wolnymi od pracy, był zdecydowanie mniejszy. W okresie wycieczek szkolnych (maj, czerwiec) w dni powszednie większość zwiedzających przyjeżdżała autokarami. W wakacje natomiast, na parking zatrzymywało się więcej samochodów osobowych. Wiązało się to z przyjazdami do Muzeum osób, które w tym czasie spędzały urlopy.

Tabela 4

Wielkość ruchu pojazdów na parkingu zamkowym w miesiącach maj-sierpień 1992 r.

Dzień m-ca	WIELKOŚĆ RUCHU POJAZDÓW											
	maj			czerwiec			lipiec			sierpień		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Ogółem	1 240	712	528	1 122	455	667	914	754	160	1 134	1 045	89
1	85	79	7	—	—	—	19	16	3	41	38	3
2	42	36	6	53	6	47	12	7	5	88	87	1
3	145	140	5	55	1	54	12	7	5	—	—	—
4	—	—	—	46	4	42	13	7	6	—	—	—
5	29	20	9	41	4	37	54	54	—	—	—	—

Dzień m-ca	WIELKOŚĆ RUCHU POJAZDÓW											
	maj			czerwiec			lipiec			sierpień		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
6	22	7	15	34	26	8	–	–	–	47	40	7
7	19	1	18	100	97	3	–	–	–	36	27	9
8	22	3	19	–	–	–	28	26	2	45	45	–
9	17	8	9	60	7	53	21	10	11	46	45	1
10	13	10	3	62	2	60	20	5	15	–	–	–
11	–	–	–	63	4	59	29	29	–	40	36	4
12	24	3	21	55	2	53	41	35	6	36	32	4
13	24	5	19	50	19	31	–	–	–	50	42	8
14	26	3	23	86	79	7	36	25	11	40	38	2
15	32	9	23	–	–	–	41	39	2	95	93	2
16	37	23	14	83	8	75	38	32	6	93	92	1
17	63	60	3	62	18	44	21	20	1	–	–	–
18	–	–	–	43	42	1	23	13	10	41	38	3
19	28	8	20	54	12	42	88	88	–	49	47	2
20	28	4	24	31	18	13	–	–	–	39	28	11
21	39	4	35	58	56	2	22	12	10	37	28	9
22	45	8	37	–	–	–	36	20	16	50	44	6
23	43	32	11	16	6	10	27	22	5	101	98	3
24	138	133	5	3	1	2	36	27	9	–	–	–
25	–	–	–	14	5	9	43	34	9	25	22	3
26	35	6	29	11	4	7	80	80	–	37	35	2
27	38	–	38	13	6	7	–	–	–	7	6	1
28	53	9	44	29	28	1	47	34	13	24	22	2
29	46	3	43	–	–	–	43	41	2	17	15	2
30	38	8	30	7	4	1	41	35	6	50	47	3
31	96	80	16	–	–	–	43	36	7	–	–	–

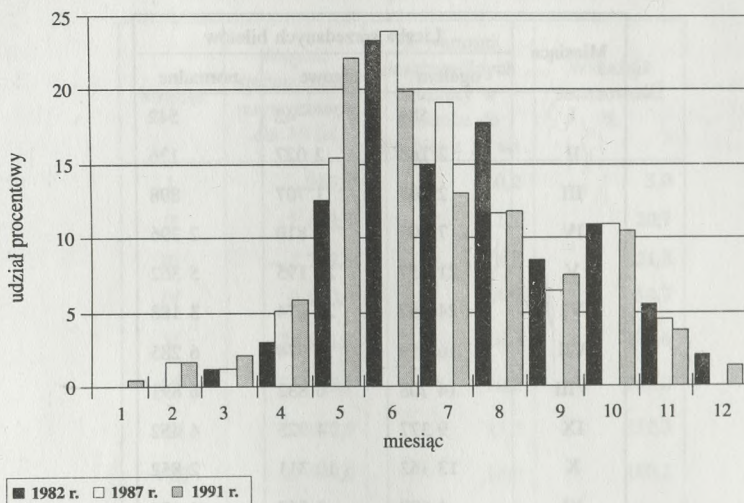
Opracowanie własne na podstawie rachunków z parkingu zamkowego

1 – ogólna liczba pojazdów, 2 – samochody osobowe, 3 – autokary

Sezonowość ruchu turystycznego w przeciągu roku zbadano w oparciu o dane z trzech lat: 1982, 1987 i 1991. Rezultaty przedstawiono na rys. 1. Wynika z niego, że wielkość ruchu turystycznego każdego roku rozkładała się bardzo podobnie.

Rysunek 1

Sezonowość ruchu turystycznego w latach 1982, 1987, 1991

Opracowanie własne na podstawie sprawozdań kasowych z lat 1982, 1987, 1991
 1982 r. – 104 356 osób, 1987 r. – 186 286 osób, 1991 r. – 124 748 osób

W maju następował gwałtowny wzrost liczby przyjazdów do Muzeum. Utrzymywał się on na zbliżonym poziomie (lub jeszcze rósł) w czerwcu, a następnie stopniowo spadał, by w październiku znów trochę wzrosnąć. Po 30 listopada do Zamku przyjeżdżała minimalna liczba turystów, gdyż jest on wówczas nieczynny. Muzeum udostępnia się do zwiedzania jedynie wcześniej zapowiadzanym grupom zorganizowanym. Z możliwości tej korzystają dzieci przebywające na zimowiskach w okolicznych miejscowościach.

W całości ruchu turystycznego ogromną rolę odgrywają wizyty dzieci i młodzieży (tabela 5). Liczba sprzedawanych biletów normalnych dorównuje ilości sprzedawanych biletów ulgowych jedynie w sierpniu. Jest to miesiąc często wykorzystywany na wypoczynek rodzinny (wczasy), zaś w mniejszym stopniu na kolonijny. Gwałtowny skok odwiedzin dzieci i młodzieży w maju i czerwcu jest odzwierciedleniem dużej liczby wycieczek szkolnych organizowanych w tym okresie.

Dla uściślenia zjawiska sezonowości i dokładnego wychwycenia rozkładu sezonu turystycznego. Posłużono się wskaźnikiem sezonowości (tabela 6). Jest to iloraz wielkości ruchu turystycznego w danym miesiącu do średniej rocznej wartości ruchu turystycznego, wyrażony w procentach¹. Aby uniknąć błędów, wskaźnik wyliczono na podstawie średniej wartości miesięcznego ruchu turystycznego za lata 1982-1991. Liczba osób odwiedzających Muzeum w poszczególnych miesiącach jest bardzo zróżnicowana. Wyliczony wskaźnik przewyższa wartość 100% jedynie przez pięć miesięcy, tj. od maja do sierpnia i w październiku, przy czym maksimum osiąga w czerwcu i w lipcu, kiedy przekracza 200% (w czerwcu = 249%). W pozostałym okresie jest mniejszy od 100%, a od grudnia do marca nawet od 50%. Minimalna wartość (3%) występuje w styczniu.

¹ O. Rogalewski: *Zagospodarowanie turystyczne*. Warszawa 1979.

Tabela 5

Ruch turystyczny w Zamku w 1991 r.

Miesiące	Liczba sprzedanych biletów		
	ogółem	ulgowe*	normalne
I	584	42	542
II	2 163	2 027	136
III	2 605	1 707	898
IV	7 206	4 810	2 396
V	21 557	22 195	5 362
VI	24 862	21 674	3 188
VII	16 259	9 974	6 285
VIII	14 708	6 832	6 891
IX	9 377	4 925	4 452
X	13 163	10 311	2 852
XI	4 698	3 562	1 136
XII	1 568	1 195	373
Razem:	124 748	89 254	34 514

Opracowanie własne na podstawie sprawozdań kasowych

*Nie wliczono biletów bezpłatnych – 980 sztuk

Przedstawione zestawienie wskazuje na wyraźną sezonowość ruchu turystycznego w Muzeum w Kórniku:

- I – sezon martwy obejmuje okresy: od stycznia do kwietnia oraz listopad i grudnia, kiedy frekwencja waha się w granicach od 0,2% w styczniu do 4,6% w kwietniu;
- II – sezon przejściowy przypada na wrzesień, z frekwencją 7,2%;
- III – pełny sezon turystyczny trwa pięć miesięcy (od maja do sierpnia i w październiku), z frekwencją od 9,6% w październiku do maksymalnej wartości rocznej, tj. 20,7% w czerwcu.

Natężenie ruchu turystycznego można badać w różny sposób. Przydatny wydaje się być wskaźnik obrazujący liczbę turystów przypadających na jednego mieszkańca. W 1991 r. na jednego Kórniczanina przypadało 21 turystów, z czego 2,5 osoby stanowili cudzoziemcy. Wartość ta świadczy o znacznej roli, jaką pełni Muzeum w życiu miejscowości. Nie można jednakże twierdzić, że funkcja turystyczna Zamku jest zarazem funkcją turystyczną miejscowości. Niedorozwój bazy noclegowej (funkcjonuje tylko jedno pole namiotowe) i niski standard bazy żywieniowej w Kórniku odstrasza chętnych do dłuższego pobytu.

Tabela 6

WskaŹnik sezonowoŹci ruchu turystycznego dla lat 1982-1991

Miesiąc	WartoŹ Źrednia ruchu turystycznego dla 10 lat	% wartoŹci poszczególnych miesięcy w stosunku do Źredniej z 10 lat	WskaŹnik sezonowoŹci %
I	389,4	0,2	3,0
II	2 643,3	1,7	20,7
III	2 787,6	1,8	21,8
IV	6 980,0	4,6	54,7
V	24 951,1	16,3	195,6
VI	31 765,1	20,7	249,0
VII	27 072,9	17,7	212,2
VIII	22 987,0	15,0	180,2
IX	10 978,5	7,2	86,0
X	14 721,8	9,6	115,4
XI	6 404,1	4,2	50,2
XII	1 410,9	0,9	11,1

Opracowanie wÅasne

Źrednia roczna dla 10 lat = 12 757 osób

NatÅenie ruchu turystycznego moÅna badaŹ rwnieÅ poprzez okreŹlenie pojemnoŹci i przepustowoŹci Muzeum. Jednorazowo mog zwiedzaŹ Muzeum kórnickie 92 osoby (wymagana powierzchnia na jednego zwiedzającego wynosi 10 m², a Zamek posiada 925 m² powierzchni muzealnej). Muzeum otwarte jest przez 7 godzin (9.00-16.00), a Źredni czas zwiedzania wynosi 45 minut. W ciągu dnia mog zwiedziŹ je 832 osoby. Gdy weÅmiemy pod uwagę, Åe obiekt funkcjonuje przez 243 dni (39 tygodni), to teoretyczna przepustowoŹ Muzeum wynosi 194 688 turystów rocznie. WartoŹ ta zostaÅa przekroczona trzykrotnie w drugiej poÅowie lat siedemdziesiątych (tabela 2). W latach następnych ruch turystyczny nie przekraczaÅ wartoŹci granicznych w stosunku rocznym. Źrednia dzienna przepustowoŹ w 1991 r. wynosiÅa 400,7 osób na dzieÅ. W miesiącach peÅnego sezonu turystycznego zbliÅaÅa się ona do wyliczonej wartoŹci granicznej, a w maju i czerwcu byÅa przekraczana (tabela 7). PrzepustowoŹ w pozostaÅych miesiącach byÅa niÅsza od wartoŹci dopuszczalnej, a od stycznia do kwietnia i w listopadzie-grudniu niÅsza od Źredniej rocznej przepustowoŹci (400,7 osób). WartoŹ minimalną osignÅ wskaŹnik w styczniu, kiedy w ciągu jednego dnia w Zamku przebywaÅy Źrednio 23,4 osoby. PojemnoŹ obiektu zostaÅa przekroczona w maju (122,5 osób przy dopuszczalnych 92 osobach) i w czerwcu (110,5 osób).

Tabela 7

Pojemność i przepustowość Muzeum w 1991 r.

Miesiąc	Liczba turystów	Liczba dni otwarcia	Średnia dzienna przepustowość	Średnia pojemność
I	584	27	23,4	2,6
II	2 163	25	86,5	9,6
III	2 605	26	100,1	11,1
IV	7 209	26	277,3	30,8
V	27 557	25	1 102,3	122,5
VI	24 862	25	994,5	110,5
VII	16 259	27	602,2	66,9
VIII	13 723	26	527,8	58,6
IX	9 377	26	360,6	40,1
X	13 163	27	487,9	54,2
XI	4 698	25	187,9	28,9
XII	1 568	27	58,1	6,5

Opracowanie własne na podstawie sprawozdań kasowych

FORMY I ORGANIZATORZY RUCHU TURYSTYCZNEGO

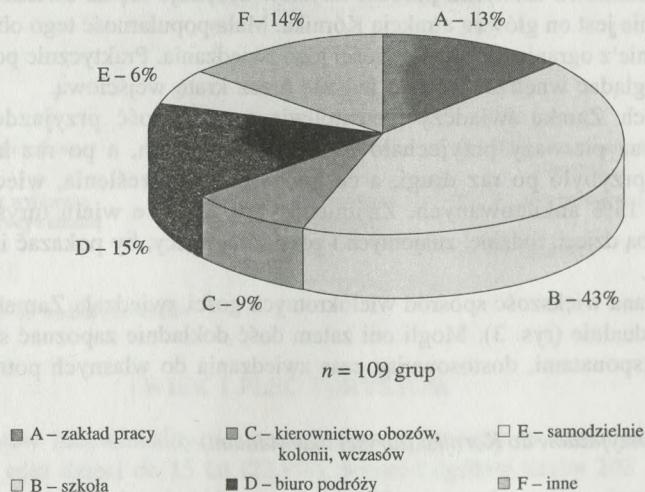
Wśród turystów indywidualnych zdecydowaną większość stanowiły osoby przyjeżdżające do Zamku w czasie świąt lub weekendów. Byli to głównie mieszkańcy Poznania (20,8% wszystkich ankietowanych) i okolicznych miejscowości. Wielu turystów przyjeżdżało do Kórniku z miejsca wypoczynku (22,8%). Były to osoby spędzające urlop w Błażewku, Poznaniu, Zaniemyślu, Puszczykowie, Wrześni lub w Kórniku. Na trzecim miejscu znaleźli się przyjeżdżający z miejsca zamieszkania w dni powszednie (15,9%). Były to osoby „wędrujące” po Polsce w czasie urlopu oraz ci, którzy spędzali go w domu decydując się tylko na jednodniową wycieczkę. Należy zwrócić uwagę na duży procent osób przejeżdżających przez Kórnik tranzytem – 14,5% (jest to wynik dostępności komunikacyjnej Kórniku). Były to głównie osoby powracające z Targów Poznańskich oraz jadący na – lub z – urlopu. Niewiele, bo 8,5% osób, zatrzymało się w Kórniku na dłużej, głównie u rodziny bądź znajomych. Z tego 6,8% spędzało tu wakacje. Inne formy przyjazdów objęły stosunkowo niewielki procent turystów.

Turyści zbiorowi natomiast najczęściej przybywali do Kórniku w ramach wycieczek szkolnych (53,3% ankietowanych). Drugą ważną formą przyjazdów były wycieczki z zakładów pracy (11,9%). Choć w porównaniu z latami poprzednimi ich ilość się zmniejszyła, istnieją jeszcze przedsiębiorstwa, które organizują wycieczki dla swoich pracowników. Niewielki odsetek stanowiły grupy przejeżdżające tranzytem z Targów Poznańskich (1,8%). Zanotowano też stosunkowo nieduży udział grup kolonijnych (8,3%) i wczasowiczów (2,7%).

Najczęściej wyjazdy do Kórnicka urządzały szkoły (43% wyjazdów grupowych) (rys. 2). W dużo mniejszym stopniu organizacją zajmowały się biura turystyczne (15%). Obsługiwały one najczęściej wycieczki zagraniczne (6 grup z 9 zanotowanych). Innym często spotykanym organizatorem wyjazdu były zakłady pracy (13%). Różnica między liczbą zakładów pracy organizujących wycieczkę, a ilością wycieczek pracowniczych wynosi 0,9%. Spowodowana jest tym, że niektóre wyjazdy organizowane były także dla rencistów i emerytów. Pewien procent wycieczek organizowało kierownictwo kolonii, obozów i wczasów (9%). Do kategorii „inne” zaliczono Kluby Seniora i instytucje nie wymienione wyżej np. różnego rodzaju towarzystwa polonijne.

Rysunek 2

Organizatorzy wycieczek zbiorowych

Opracowanie własne na podstawie ankiet

CEL I CZĘSTOTLIWOŚĆ PRZYJAZDÓW DO ZAMKU

Dla potrzeb niniejszej pracy uzyskano potrzebne dane poprzez badania ankietowe wśród osób, które zwiedziły Muzeum zamkowe. Stanowią oni 100% wszystkich ankietowanych. Mniej, bo prawie 45% turystów indywidualnych i 55% grup zwiedzało Arboretum. Wozownia cieszyła się nieco większą popularnością wśród turystów zbiorowych, niż wśród indywidualnych. Niecałe 50% ankietowanych turystów indywidualnych i 18% wycieczek zbiorowych, decydowało się na zwiedzanie kościoła kórnickiego. Tylko jedna osoba zadeklarowała chęć zobaczenia „Ucha Igielnego” (spośród innych zabytków Kórnicka).

Można zatem stwierdzić, że turyści przyjeżdżają do Kórnicka tylko po to, by zwiedzić Zamek. Jedynie przy okazji odwiedzają wiążące się z nim obiekty – Arboretum i Wozownię. Być może, gdyby ankiety prowadzone były przy parku, wynik byłby nieco inny i wychwyconoby tych turystów, którzy przyjeżdżają jedynie do parku. Istnienie takiej grupy osób sugerował podczas wywiadu kierownik Arboretum. Są to specjaliści

(botanicy) oraz osoby, które były w Kórniku wiele razy i Muzeum widziały wielokrotnie. Dlatego atrakcją dla nich jest spacer po parku, posiadającym odmienny urok o każdej porze roku. Podkreślenia godne jest także, że coraz częściej przybywają tu osoby starsze z Poznania. W parku szukają one odpoczynku w ciszy i spokoju wśród zieleni.

Czym wytłumaczyć niewielki procent osób decydujących się na zwiedzanie Wozowni, zwłaszcza, że wstęp do niej odbywa się bez dodatkowych kosztów (na te same bilety co do Muzeum)? Grupy zbiorowe pomijają tę część ekspozycji być może ze względu na brak czasu, lecz dlaczego nie korzystają z tej możliwości turyści indywidualni? W czasie przeprowadzania ankiet Autorka zorientowała się, że wielu z nich po prostu nie wie, że Wozownia funkcjonuje. Zdarzały się również takie osoby, które widziały już tę część ekspozycji i nie chciały zwiedzać jej jeszcze raz.

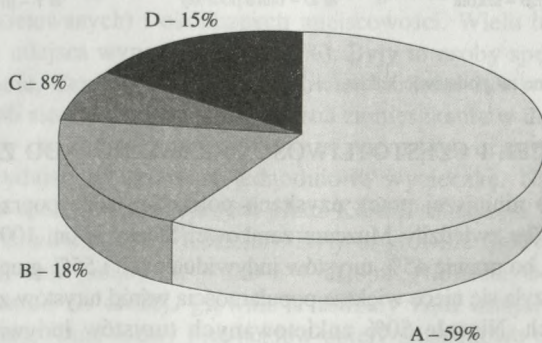
To, że stosunkowo niewielki procent turystów decyduje się na zwiedzanie kościoła świadczy, że nie jest on główną atrakcją Kórnika. Mała popularność tego obiektu wynika prawdopodobnie z ograniczenia możliwości jego zwiedzania. Praktycznie podczas całego dnia można oglądać wnętrze kościoła jedynie przez kratę wejściową.

O walorach Zamku świadczy niewątpliwie częstotliwość przyjazdów turystów (rys. 3). Po raz pierwszy przyjechało 59% ankietowanych, a po raz kolejny 41%. Z tego 18% przybyło po raz drugi, a co godne jest podkreślenia, więcej niż trzeci raz przybyło 15% ankietowanych. Znamienny jest fakt, że wielu turystów przyprowadzało ze sobą dzieci, rodzinę, znajomych i gości z zagranicy, by pokazać im tę „perełkę Wielkopolski”.

Zdecydowana większość spośród wielokrotnych gości zwiedzała Zamek poprzednim razem indywidualnie (rys. 3). Mogli oni zatem dość dokładnie zapoznać się z interesującymi ich eksponatami, dostosowując czas zwiedzania do własnych potrzeb (rys. 4).

Rysunek 3

Częstotliwość przyjazdów do Kórnika (turyści indywidualni)

$n = 753$ osoby

Turyści przyjeżdżający:

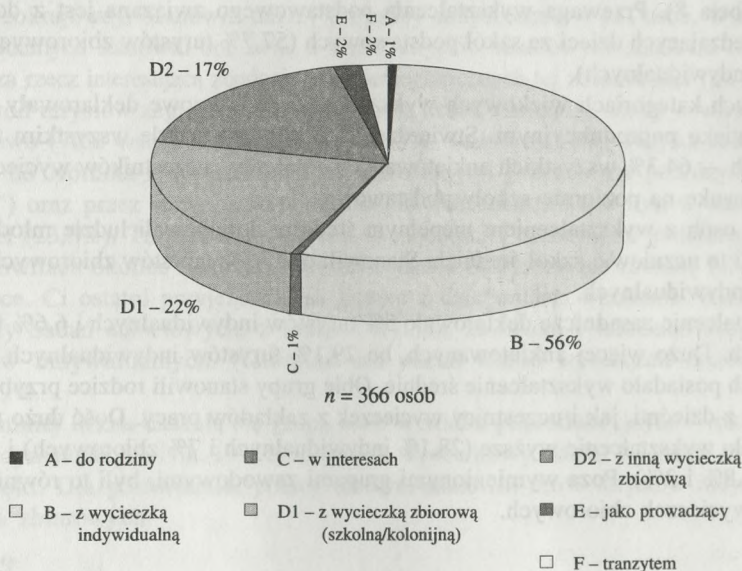
□ A – po raz pierwszy

■ C – po raz trzeci

■ B – po raz drugi

■ D – więcej niż trzeci raz

Rysunek 4

Charakter poprzedniego przyjazdu turystów indywidualnych

Opracowanie własne na podstawie ankiet

WIEK I PŁEĆ TURYSTÓW

Wśród turystów indywidualnych wyraźnie dominują osoby w wieku czynnym zawodowo (62%) oraz dzieci do 15 lat (23,9%). Spośród ogólnej liczby 203 przeprowadzonych ankiet z turystami indywidualnymi, aż 109 dotyczyło rodzin. Łącznie objęły one 478 osób (dorosłych i dzieci).

Porównanie wskaźnika feminizacji wśród turystów indywidualnych zwiedzających Zamek (109) oraz turystów zbiorowych (140), z jego średnią wartością dla Polski (105) wskazuje na przewagę liczebną kobiet. Zjawisko to dotyczy najmłodszych i najstarszych grup wiekowych. Wśród młodzieży szkół średnich zarejestrowano stan równowagi (różnica jednej osoby na korzyść kobiet). W grupie osób w wieku czynnym zawodowo dominują mężczyźni.

Dominacja kobiet wyraźna jest zarówno wśród wycieczek indywidualnych, jak i zbiorowych. Dobrana próba objęła wszystkie grupy wiekowe i różne formy przyjazdów, dlatego można stwierdzić, że uzyskane wyniki odpowiadają rzeczywistości.

Wśród turystów przyjeżdżających do Kórnika zbiorowo dominują uczniowie szkół podstawowych (57,7% ogólnej liczby zarejestrowanych turystów zbiorowych). Dziwi niewielki udział młodzieży ze szkół średnich (6,4%). Być może młodzież w tym wieku preferuje inne regiony kraju jako miejsce wycieczek krajoznawczych i wypoczynku letniego. Dość duży procent stanowiły osoby w wieku czynnym zawodowo (23,6%). W pewnej liczbie byli to opiekunowie przyjeżdżający z grupami szkolnymi, ale byli też uczestnicy wycieczek z zakładów pracy, zjazdów, sympozjów i konferencji. Pewien procent wśród turystów zbiorowych stanowili emeryci (12,3%).

WYKSZTAŁCENIE TURYSTÓW

Badania ankietowe pozwoliły poznać poziom wykształcenia osób odwiedzających Zamek (tabela 8). Przewaga wykształcenia podstawowego związana jest z dominacją wśród zwiedzających dzieci ze szkół podstawowych (57,7% turystów zbiorowych i 8,8% turystów indywidualnych).

W innych kategoriach wiekowych wykształcenie podstawowe deklarowały głównie osoby w wieku poprodukcyjnym. Stwierdzenie to dotyczy przede wszystkim turystów zbiorowych – 64,3% wszystkich ankietowanych emerytów, uczestników wycieczek, zakończyło naukę na poziomie szkoły podstawowej.

Wśród osób z wykształceniem niepełnym średnim dominowali ludzie młodzi – do 19 lat. Byli to uczniowie szkół średnich. Stanowili oni 7,3% turystów zbiorowych i 7,0% turystów indywidualnych.

Wykształcenie zasadnicze deklarowało 5% turystów indywidualnych i 6,6% turystów zbiorowych. Dużo więcej ankietowanych, bo 29,1% turystów indywidualnych i 10,4% zbiorowych posiadało wykształcenie średnie. Obie grupy stanowili rodzice przybywający do Zamku z dziećmi, jak i uczestnicy wycieczek z zakładów pracy. Dość dużo turystów deklarowało wykształcenie wyższe (28,1% indywidualnych i 7% zbiorowych) i niepełne wyższe (5,8% i 3%). Poza wymienionymi grupami zawodowymi, byli to również opiekunowie wycieczek zbiorowych.

Tabela 8

Wykształcenie turystów odwiedzających Zamek

Poziom wykształcenia ankietowanych	turyści indywidualni			turyści zbiorowi		
	kobiety %	mężczyźni %	ogółem %	kobiety %	mężczyźni %	ogółem %
dzieci w wieku przedszkolnym	8,8	6,4	15,2	x	x	x
dzieci w wieku szkoły podstawowej	5,7	3,1	8,8	31,6	26,1	57,7
osoby z wykształceniem podstawowym	0,7	0,3	1	5,2	2,8	8
osoby z wykształceniem niepełnym średnim	3,6	3,4	7	4	3,3	7,3
osoby z wykształceniem zasadniczym	2,1	2,9	5	3,8	2,8	6,6
osoby z wykształceniem średnim	16,2	12,9	29,1	7,3	3,1	10,4
osoby z wykształceniem niepełnym wyższym	2,9	2,9	5,8	1,5	1,5	3
osoby z wykształceniem wyższym	12,2	15,9	28,1	4,9	2,1	7
Razem:	51,9	48,1	100	58,3	41,7	100

Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych
 n dla indywidualnych = 753, n dla zbiorowych = 3782

TURYŚCI ZAGRANICZNI

Badania ankietowe przeprowadzone wśród turystów wykazały, że znajdują się wśród nich obcokrajowcy. Stanowili oni 14% z próby statystycznej 4 431 osób. Wśród turystów indywidualnych stanowili oni 24%, a wśród turystów zbiorowych zaledwie 12%. Autorka uważa za rzecz interesującą zbadanie cech demograficznych tej zbiorowości (tabele: 9 i 10).

Wśród turystów zagranicznych największą liczbę stanowiły osoby w wieku czynnym zawodowo (70% wśród indywidualnych i 53% – zbiorowych). Turyści zbiorowi przybywali do Kórniku z wycieczkami organizowanymi przez biura podróży (najczęściej „Orbis”) oraz przez stowarzyszenia polonijne. Ich uczestnikami byli w dużym stopniu studenci (23,8%). Turyści indywidualni to najczęściej biznesmeni zwiedzający w wolnych chwilach okolice Poznania oraz małżeństwa odwiedzające rodzinę lub znajomych w Polsce. Ci ostatni przyjeżdżali do Zamku z dziećmi lub wnukami. Wskazują na to rezultaty badań ankietowych, z których wynika, że dzieci i młodzież stanowiły 17% turystów indywidualnych. Natomiast ich udział wśród wycieczek zbiorowych wyniósł 29%.

Najmniej liczna okazała się grupa osób w wieku poprodukcyjnym – ok. 13% turystów indywidualnych i ok. 19% zbiorowych. Procentowy udział tej grupy można uznać za wysoki. Dla porównania, polscy emeryci stanowili 5,6% turystów indywidualnych i 13,7% zbiorowych.

Tabela 9

Wiek i płeć turystów zagranicznych odwiedzających Zamek

Wiek turystów zagranicznych	turyści indywidualni			turyści zbiorowi		
	kobiety %	mężczyźni %	ogółem %	kobiety %	mężczyźni %	ogółem %
dzieci w wieku przedszkolnym	3,9	2,2	6,1	x	x	x
dzieci w wieku szkoły podstawowej	5,5	2,2	7,7	7,9	7,9	15,8
osoby w wieku czynnym zawodowo (w tym studenci)	30,4	39,8	70,2	23,3	29,2	52,5
emeryci	9,9	9,9	19,8	10,2	13,6	23,8
	7,7	5,0	12,7	10,2	8,6	18,8
Razem:	48,6	51,4	100	47,7	52,3	100

Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych
 n dla indywidualnych = 181, n dla zbiorowych = 432

W strukturze płci zaznaczyła się niewielka dominacja mężczyzn. Wśród turystów indywidualnych było ich o niecałe 3% więcej, a wśród zbiorowych o prawie 4%. Szczegółowe dane w tabeli 9 wskazują na zróżnicowanie zjawiska w poszczególnych grupach wiekowych. Wyraźna przewaga mężczyzn występuje w przedziale wiekowym osób czynnych zawodowo, natomiast równowaga lub niewielka nadwyżka kobiet wśród dzieci i młodzieży. W najstarszej grupie wiekowej znacznie przeważały kobiety.

Wyniki ankiet, przedstawione w tabeli 10 wykazały, że w ruchu turystycznym do Zamku biorą udział głównie osoby z wykształceniem średnim i wyższym. Przewaga ta widoczna jest szczególnie wśród turystów indywidualnych.

Zebrane dane liczbowe pozwalają na stworzenie wizerunku statystycznego turysty zagranicznego zwiedzającego Zamek w Kórniku. Najczęściej jest to osoba w wieku czynnym zawodowo, dobrze wykształcona. Jeżeli jest to mężczyzna, to potrzeby turystyczne zaspokaja przy okazji wyjazdów służbowych lub też odwiedza krewnych, znanych w Polsce w towarzystwie własnej rodziny.

Tabela 10

Wykształcenie turystów zagranicznych odwiedzających Zamek

Poziom wykształcenia ankietowanych	turyści indywidualni			turyści zbiorowi		
	kobiety %	mężczyźni %	ogółem %	kobiety %	mężczyźni %	ogółem %
dzieci w wieku przedszkolnym	3,9	2,2	6,1	x	x	x
dzieci w wieku szkoły podstawowej	5,5	2,2	7,7	7,9	7,9	15,8
osoby z wykształceniem podstawowym	x	x	x	x	0,7	0,7
osoby z wykształceniem niepełnym średnim	1,1	2,2	3,3	6,6	6,8	13,4
osoby z wykształceniem zasadniczym	2,8	1,7	4,5	5,6	8,4	14,0
osoby z wykształceniem średnim	4,9	15,5	30,4	13,3	10,4	23,7
osoby z wykształceniem niepełnym wyższym	4,4	3,3	7,7	10,0	12,2	22,2
osoby z wykształceniem wyższym	16,0	24,3	40,3	4,3	5,9	10,2
Razem:	48,6	51,4	100	47,7	52,3	100

Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

n dla indywidualnych = 181, *n* dla zbiorowych = 432

POPULARNOŚĆ ZAMKU W KRAJU I W REGIONIE

Materiał statystyczny dla określenia znaczenia regionalnego i ogólnokrajowego Zamku zaczerpnięto z dwóch źródeł: z ksiąg pamiątkowych z lat 1988-1991 oraz z ankiet. Uwzględniono wszystkie osoby i grupy, które w wybranym okresie wpisały się do ksiąg. Jeżeli nie podano liczby osób biorących udział w wycieczce, to przyjmowano do obliczeń liczbę 35 osób, tj. średnią liczbę turystów w grupie. Wartość tę wyliczono na podstawie przeprowadzonych ankiet.

Wyniki badań ankietowych posłużyły do ustalenia miejscowości, z których turyści przybyli bezpośrednio do Zamku. Porównanie miejsc stałego zamieszkania z miejscami wypoczynku pozwoliło odpowiedzieć na pytanie, czy turyści odwiedzają Zamek w Kórniku będąc w pobliżu, np. u rodziny lub na wczasach, czy też przyjeżdżają z odległych rejonów specjalnie po to, by zobaczyć Muzeum.

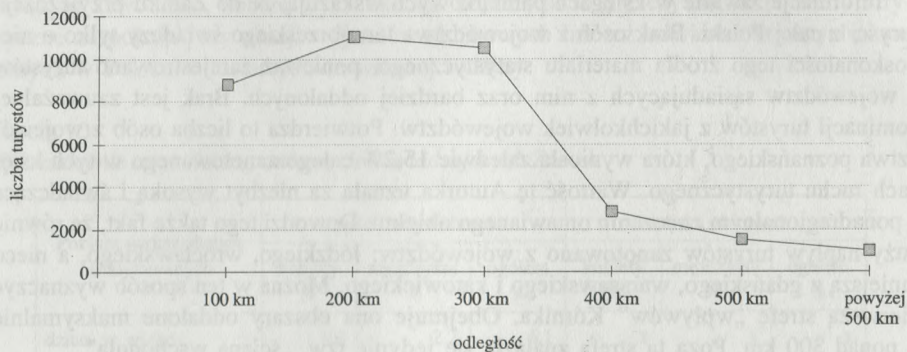
Informacje zawarte w księgach pamiątkowych wskazują, że do Zamku przyjeżdżają turyści z całej Polski. Brak osób z województwa tarnobrzesckiego świadczy tylko o niedoskonałości tego źródła materiału statystycznego, ponieważ zarejestrowano turystów z województw sąsiadujących z nim oraz bardziej oddalonych. Brak jest zauważalnej dominacji turystów z jakichkolwiek województw. Potwierdza to liczba osób z województwa poznańskiego, która wyniosła zaledwie 15,2% całego zanotowanego w tych księgach ruchu turystycznego. Wartość tę Autorka uznała za niezbyt wysoką i świadczącą o ponadregionalnym znaczeniu omawianego obiektu. Dowodzi tego także fakt, że równie duży napływ turystów zanotowano z województw: łódzkiego, wrocławskiego, a nieco mniejszą z gdańskiego, warszawskiego i katowickiego. Można w ten sposób wyznaczyć pierwszą strefę „wpływów” Kórnika. Obejmuje ona obszary oddalone maksymalnie o ponad 300 km. Poza tą strefą znalazła się jedynie tzw. „ściana wschodnia”.

O randze Muzeum świadczy również wielkość miejscowości, z których przyjeżdżają turyści. Pod względem liczby turystów wyraźnie zaznaczają się miasta wojewódzkie – np. Poznań, Gdańsk, Łódź czy Warszawa. Potwierdza to opinię, że turystyka jest charakterystycznym sposobem spędzania czasu wolnego dla kultury wielkomiejskiej. Jednakże nie jest to bezwzględna reguła. W województwie poznańskim oraz w województwach sąsiadujących z nim zarejestrowano ponad sto różnej wielkości miejscowości (np. Swarzędz, Czarniejewo, Nowy Tomyśl, Buk, Kiekrz, Krzycko), z których przybywają do Zamku liczni turyści. Niewątpliwie jest to dowód olbrzymiej popularności Zamku w Wielkopolsce. O randze ogólnokrajowej obiektu świadczą natomiast turyści, którzy zamieszkują bardziej odległe i często małe miejscowości. Ich liczba zmniejsza się wraz ze wzrostem odległości od Kórnika (rys. 5). Zastosowana metoda ekwidystant co 100 km wykazała, że najwięcej osób przyjeżdża do Muzeum ze stref 100-200 i 200-300 km (rys. 5). Dopiero trzecie miejsce zajmuje najbliższy okrąg o promieniu 100 km od Kórnika. Liczba turystów w poszczególnych przedziałach odległości zliczana była oddzielnie. Dużą część odwiedzających stanowili turyści z niewielkich miast Polski Centralnej, Południowo-Zachodniej i Górnego Śląska. Zanotowano również ponad 10 miejscowości oddalonych od Kórnika o ponad 500 km, których mieszkańcy wpisali się do książki pamiątkowej (m. in. Jedlicze, Krasnystaw, Chełm, Mońki, Augustów). Łącznie stanowili oni grupę prawie 700 osób. Z całą odpowiedzialnością można więc stwierdzić, że Muzeum zamkowe jest ośrodkiem zainteresowań turystów z całego kraju, mieszkających w dużych aglomeracjach miejskich oraz mniejszych miejscowościach.

Muzeum zamkowe jest niewątpliwie atrakcją turystyczną dla osób pochodzących z Wielkopolski, Pomorza, Polski Zachodniej, Południowo-Zachodniej i Centralnej. Rozstrzygnięcia natomiast wymaga udział w ruchu turystycznym osób zamieszkujących wschodnie tereny naszego kraju. Badania ankietowe, prowadzone w ciągu jednego sezonu, nie wykazały uczestnictwa w ruchu do Zamku ze Wschodniej Polski. Jednakże wpisy do ksiąg pamiątkowych z okresu 4 lat świadczą, że ruch taki występuje, ale jest zdecydowanie mniejszy w porównaniu z innymi częściami Polski. Przemawia on jednak za ogólnokrajowym znaczeniem Muzeum.

Rysunek 5

Liczba osób przyjeżdżających do Muzeum w zależności od odległości miejsca zamieszkania od Kórnik

Opracowanie własne na podstawie wpisów do ksiąg pamiątkowych

Autorka zastanawiała się czy za jedyną przyczynę takiego rozkładu zasięgu oddziaływania Muzeum należy uznać odległość. Jej duży wpływ został już wykazany, ale być może istnieją jeszcze inne przyczyny. Np. zauważalny jest zmniejszony udział osób z województw o niskim stopniu urbanizacji (wschodnia część kraju). Być może istnieje również zależność od liczby osób z wyższym wykształceniem w poszczególnych województwach.

Pytania ankietowe pozwoliły zarejestrować miejsca tymczasowego pobytu turystów podczas wyjazdów służbowych czy urlopowych. Dla wielu osób miejscem tym był Poznań lub okoliczne miejscowości wypoczynkowe (tabela 11). Dowodzi to, iż Zamek w Kórniku odwiedzany bywa częstokroć okazjonalnie, podczas pobytów o innym charakterze – rodzinnym, służbowym czy urlopowym.

Tabela 11

Miejsca tymczasowego zamieszkania turystów odwiedzających Zamek

Miejscowość	liczba turystów indywidualnych	liczba wycieczek zbiorowych
Baranowo	3	–
Błażejewko	8	3
Bydgoszcz	1	–
Chodzież	4	–
Dolsk	5	–
Gdańsk	2	–
Gorzów Wlkp.	1	–

Miejscowość	liczba turystów indywidualnych	liczba wycieczek zbiorowych
Gostyń	1	–
Jarocin	17	–
Jarosławiec	1	–
Kołobrzeg	1	–
Konin	4	–
Kościan	3	–
Kórnik	7	–
Leszno	1	–
Nowy Tomyśl	–	1
Opole	–	2
Poznań	129	11
Przyjezierze	–	1
Puszczykowo	9	–
Sieraków	2	–
Skorzęcin	6	–
Śrem	3	–
Trzemeszno	–	1
Warszawa	11	1
Wrocław	–	1
Września	5	–
Zaniemyśl	34	–
Razem:	258	21

Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

RANGA MIĘDZYNARODOWA ZAMKU

Udział cudzoziemców w ruchu turystycznym do Zamku osiągnął wartość maksymalną w 1990 r. (14,4%), minimalną w 1982 r. (1,4%), a w ostatnim badanym roku (1991) procentowa wartość wyniosła prawie 12 (por. tabela 3). W księgach pamiątkowych i ankietach nie zarejestrowano przyjazdów jedynie z Bułgarii i Albanii. Najwięcej osób przyjechało z Holandii (21,2% ogółu cudzoziemców). W niższym przedziale znalazły się Niemcy i Dania. Jakże są przyczyny takiego zróżnicowania? Dominacja Holandii wynika stąd, że Kórnik utrzymuje przyjacielskie stosunki z holenderskim miasteczkiem Vennedal, a wielu Kórniczan nawiązało osobiste znajomości z jego mieszkańcami. Stąd też część zanotowanego ruchu turystycznego z Holandii stanowili goście przyjeżdżający do mieszkańców Kórnika, a część uczestnicy wycieczek organizowanych z tej miejscowości. Warto nadmienić, że w ramach przyjaźni, Holendrzy podarowali Ośrodkowi Zdrowia w Kórniku specjalistyczną aparaturę, a w okresie prowadzenia przez Autorkę badań – kilka autokarów przeznaczonych dla MPK. Duży udział Duńczyków w ruchu turystycznym do Zamku ma również swoje wytłumaczenie. Jedno z biur podróży

organizowało dla Duńczyków wycieczki do Polski, których trasa przebiegała przez Kórnik. Badania ankietowe wykazały, że z sześciu zorganizowanych przez biura podróży wycieczek dla cudzoziemców, aż 4 pochodziły z Danii. Natomiast Niemcy przyjeżdżali do Kórnika z kilku powodów. Jednym z nich jest w miarę nieduża odległość od granicy (ok. 180 km) co sprzyja odwiedzinom, poza tym Polska jest jeszcze dla Niemców niedrogim miejscem wypoczynku. Część z nich przyjeżdżała w interesach, głównie do Poznania, a Kórnik zwiedzała przy okazji. Inni przybywali ze względów sentymentalnych, ale najwięcej osób to Polacy, którzy wyemigrowali do Niemiec w latach osiemdziesiątych. Dziś przyjeżdżają na wakacje, często całymi rodzinami, do krewnych w Polsce.

Najwięcej osób, oprócz Holandii, Niemiec, Danii i Belgii, przyjechało z dawnego Związku Radzieckiego. Dane, które posłużyły do opracowania tego zagadnienia, dotyczą okresu istnienia tego państwa. Warto wspomnieć, iż liczba turystów z pozostałych krajów europejskich waha się od 1-30 osób (przeważnie z bardzo oddalonych od Polski państw), do 101-450 osób (z państw Europy Zachodniej i Południowej).

Spoza naszego kontynentu największy udział w ruchu wycieczkowym mieli turyści z Ameryki Północnej. Najczęściej byli to przedstawiciele Polonii odwiedzający strony rodzinne i zwiedzający Polskę. Z Ameryki Południowej przybyło łącznie 39 osób. Pochodzili oni z trzech zaledwie krajów: Brazylii, Wenezueli i Urugwaju. Zanimowano mieszkańców ośmiu państw afrykańskich: Senegalu, Tunezji, Algierii, Egiptu, Libii, Maroka, RPA. Godne zauważenia jest przybycie czterech osób z Wyspy Mauritius. Duża liczba osób reprezentowała kraje arabskie. Oprócz państw wspomnianych już, turyści pochodzili jeszcze z Afganistanu, Iraku, Syrii i Arabii Saudyjskiej. Z innych krajów zarejestrowano turystów z Japonii, Indii, Izraela, Chin, Wietnamu i stron tak odległych jak Filipiny i Malesja. Z Australii i Oceanii przybyło łącznie 57 osób.

Podsumowując, należy powiedzieć, że spoza Europy przyjechało łącznie 1 237 osób. Oczywiście nie jest to pełna liczba, gdyż pochodzi ona z ksiąg pamiątkowych, do których nie wszyscy odwiedzający się wpisują.

W jakim celu przyjeżdżają do Polski zarejestrowani turyści zagraniczni? Badania ankietowe wykazały, że Zamek w Kórniku rzadko jest głównym punktem ich zainteresowań. Cudzoziemcy z odległych, często egzotycznych państw, odwiedzają Muzeum przy okazji pobytów służbowych, np. w Poznaniu. Podczas zjazdów, konferencji czy imprez handlowych organizowane są dla nich wycieczki do najciekawszych miejsc w pobliżu stolicy Wielkopolski. Stwierdzenie to dotyczy także obywateli obcych państw położonych bliżej Polski. Jednak w tym przypadku cele podróży są bardziej zróżnicowane. Oprócz przedstawicieli Polonii (np. z Ameryki, Australii i Niemiec) Zamek odwiedzają też uczestnicy wycieczek po Polsce organizowanych przede wszystkim przez „Orbis” oraz turyści indywidualni spędzający w Polsce urlop. Istnieje wszakże grupa cudzoziemców, dla której bezpośrednim celem podróży jest Kórnik. Dotyczy to specjalistów i naukowców botaników, którzy przybywają do Instytutu Dendrologii i Arboretum PAN. Te naukowe przesłanki nie eliminują turystycznego charakteru ich przyjazdu. Niestety, niemożliwe jest określenie liczebności tej grupy, gdyż nie są prowadzone żadne zestawienia zbiorcze informujące o ich pobytach.

Rezultaty badań dobitnie potwierdzają rangę ponadkrajową Zamku. Jednak czy można nazwać ją rangą międzynarodową? Zdaniem Autorki wniosek ten znajduje potwierdzenie tylko w przypadku kontynentu europejskiego, a szczególnie Europy Centralnej. Ranga światowa jest słabo widoczna w ogólnym ruchu turystycznym do Zamku, mimo udziału w nim obywateli odległych i małych państw.

Zamek w Kórniku jest placówką odwiedzaną przez liczną rzeszę turystów (w 1991 r. – 122 702 osób). Pod względem frekwencji, jak wynika z Rocznika Statystycznego Kultury (1992), zajmuje 28 pozycję wśród wszystkich muzeów w Polsce. Natomiast wśród obiektów o podobnym charakterze (zamki, pałace, dwory) zajmuje zaszczytne piąte miejsce.

Nasuwa się pytanie, czy tak duży ruch turystyczny do Zamku nie jest spowodowany przede wszystkim bliskim położeniem Poznania? Dla zbadania tego zagadnienia Autorka posłużyła się danymi dotyczącymi ruchu turystycznego w Rogalinie. W miejscowości tej znajduje się Muzeum o podobnym charakterze (pałac Raczyńskich), ale o innych walorach. Nie posiada ono przede wszystkim oryginalnie wyposażonych wnętrz, ani takiej kolekcji, jaką ma Zamek w Kórniku. Posiada natomiast bardzo bogatą i cenną kolekcję malarstwa, interesujący park ze słynnymi Dębami Rogalińskimi oraz wozownię z cennymi zbiorami. W roku 1974 ruch turystyczny w Rogalinie wynosił 77 248 osób². Wprawdzie autorka nie dysponuje danymi z tego roku dla Kórniku, ale posiada je dla roku 1975. Wówczas ilość osób zwiedzających Muzeum przekroczyła 200 tys. Nieprawdopodobnym wydaje się więc, aby o rok wcześniej frekwencja była mniejsza niż 100 tys. Analiza ta wskazuje, że o wielkości ruchu turystycznego do Zamku w Kórniku decyduje nie tylko położenie tranzytowe i nieduża odległość od Poznania, ale przede wszystkim unikalne walory obiektu.

TOURIST VISITING THE KÓRNIK CASTLE

Summary

The paper attempts to present the scope of sight-seeing at the Kórnik Castle in a period from about 1975 to 1992. Such issues as the number of tourist and their social background are discussed. The data is based on several sources: reports on the sale of entrance tickets in the period 1975-1991; the Castle's parking lot fees documentation in the period May-August 1992; visitors' books entries in 1988-1991; and on questionnaires returned by the visitors.

The questionnaire analysis shows that the tourists consider The Kórnik Castle as the most attractive site in itself, while the Arboretum is visited by only some 50 per cent, and the coach-house by approximately 25 per cent of all visitors.

The highest number of tourist was recorded in the second half the 1970's (above the average number of 171,327 visitors in 1975-1991). In the early 1980's the figure abruptly declined (below many years' average). The number of visitors rose again in the late 1980's, and declined in the early 1990's.

The majority of tourist come to visit the Castle in the high season, i.e. from May till October. Individual tourist usually come at weekends. Tourist groups include mainly students, mostly from primary schools. Secondary school students do not make a significant percentage of visitors.

Every year foreigners make about 14 per cent of the total number of visitors. Most of them are business people who attend the Poznań Fair, and people who travel to Poland in order to visit relatives and friends.

The castle is visited by tourists from all over Poland, especially from the within 100 to 300 kilometers from Kórnik, whereas foreigners mostly come from Western and Central Europe.

In comparison with similar tourist attractions in Poland (castles, palaces, mansions) the Kórnik Castle occupies the fifth position as far as the number of visitors is concerned.

² *Muzea Resortu Kultury i Sztuki w liczbach*. [W:] „Biuletyn Informacyjny Ministerstwa Kultury i Sztuki”. Warszawa 1975 nr 5.

